

Asia: VN/25273/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne 5 §:ään esitetyistä muutoksista

Hyvinvointiala Hali ry kannattaa esitystä siitä, että yksityiset elinkeinonharjoittajat ja muut verrattavassa asemassa olevat palveluntuottajat voisivat aloittaa toimintansa ennen lain mukaista rekisteröintipäätöstä. Käsittelyajat ovat olleet kohtuuttoman pitkiä ja rajoittaneet perustuslaissa turvattua elinkeinovapautta ja vaarantaneet henkilöstön ja palvelujen saatavuutta.

Esitysluonnoksessa todetaan, että rekisteröintihakemusten käsittelyn ruuhkautumisen taustalla ovat paitsi valvontalain mukaisen rekisteröintimenettelyn ja Soteri-järjestelmän käyttöönotto ja sen myötä lisääntyneet hakemusmäärät, myös menettelyn uutuus palveluntuottajille, erityisesti itsenäisille ammatinharjoittajille, jotka ovat olleet määrällisesti keskeisin asiakasryhmä ruuhkautuneissa hakemuksissa. Esitysluonnoksen mukaan valtakunnallisesti enemmistö hakemuksista kuitenkin koskee aiemmin rekisteröityjen palveluyksikköjen olennaisia muutoksia.

Hali pitää tärkeänä, että kohtuullisten käsittelyaikojen varmistamiseksi tässä yhteydessä arvioitaisiin myös sitä, mitkä ylipäänsä ovat sellaisia olennaisia muutoksia, jotka vaativat rekisteröintiä ja siihen liittyviä maksuja ja ovatko kaikki palveluntuottajilta rekisteröintihakemuksessa vaaditut tiedot tarpeellisia. Ilman tarkastelua on riskinä, ettei käsittelyaikoja saada pysyvästi kohtuulliselle tasolle. Jotta esitetyn muutoksen vaikutukset käsittelyaikoihin voitaisiin realistisesti arvioida olisi hyvä lisäksi selvittää, kuinka suuri osa rekisteröinneistä koskee rikostaustan selvittämismenettelyn alaisia tehtäviä, joihin väliaikaista muutosta ei sovellettaisi.

Hallituksen esityksessä todetaan, että pitkien käsittelyaikojen vuoksi palveluntuottajat eivät ole voineet aloittaa palvelujen antamista tai toteuttaa palvelutoiminnan suunniteltua muutosta kohtuullisessa ajassa, vaan yrittäjät ovat joutuneet odottamaan toiminnan aloittamista jopa yli puoli vuotta. On selvää, että puoli vuotta on kohtuuttoman pitkä aika, mutta samalla olisi tarpeen

määritellä, mikä on kohtuullinen enimmäisaika, jonka kuluessa palveluntuottajat voivat odottaa hakemuksensa tulevan käsiteltyksi.

Enintään yhden henkilön palveluntuottajien lisäksi on varmistettava, että sääntely koskee myös enintään yhden henkilön tuottamia palveluja, palvelupisteitä ja palvelualoja, ei pelkästään enintään yhden henkilön palveluntuottajia ja niiden palveluyksiköitä. Lakimuutoksen yhteydessä on varmistettava, että toiminta voidaan lain tarkoittamalla tavalla aloittaa niissä tilanteissa, joissa pieni palveluntuottaja toimii palveluntuottajana toisen palveluntuottajan tiloissa. Nykyisen rekisteröintikäytännön mukaisesti uuden palveluntuottajan aloittaminen toisen palveluntuottajan tiloissa edellyttää rekisterimuutokset myös tilat tarjoavan palveluntuottajan palvelupisteen tietoihin. Lainmuutoksen on varmistettava toiminnan aloitus sujuvasti myös tilanteissa, joissa uutta palvelua uudessa pienessä palvelupisteessä, vaikka kyse olisi ison palveluntuottajan tilasta, alkaa toteuttaa yksi ainut työsuhteinen ammattihenkilö.

Kommenttine 52 ja 56 §:ään esitetystä muutoksista

Esityksessä ehdotetaan lisäksi lykättäväksi palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröintiä koskevan 3 luvun voimaantuloa julkisten palveluntuottajien osalta kahdella vuodella. Lain 3 luku tulisi julkisten palveluntuottajien osalta voimaan 1 päivänä tammikuuta 2028. Julkisten palveluntuottajien olisi annettava valvontaviranomaiselle rekisteröintiä varten laissa tarkoitetut tiedot ennen luvun voimaantuloa. Tiedot tallennettaisiin valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin maksutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2030. Siirtoa perustellaan rekisteröintimenettelyn jatkokehittämisen ja vakiinnuttamisen turvaamisella ja mahdollisen ruuhkautumisen ehkäisemisellä, kun hakemusten käsittely siirtyy 2026 alussa uudelle valtakunnalliselle Lupa- ja valvontavirastolle.

Hali ei kannata esitettyä kahden vuoden siirtymäaika. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettua lakia valmisteltaessa ja säädettäessä ei ollut tiedossa, että tehtävät tullaan kokoamaan uudelle valtakunnalliselle Lupa- ja valvontavirastolle. Käsittelyn ruuhkautumisen ehkäisemiseksi voi olla perusteltua, ettei julkisten palveluntuottajien rekisteröinti ajoitu samaan hetkeen, kun uuden viraston on tarkoitus aloittaa, mutta esitetty kahden vuoden siirtymäaika on tarpeettoman pitkä.

Hallituksen esityksessä todetaan, ettei esitys sinänsä poistaisi tai muuttaisi valvontalain säätämisen yhteydessä tavoiteltuja vaikutuksia yksityisten ja julkisten palveluntuottajien yhdenvertaisuudesta yhdenmukaisten rekisteröintimenettelyjen myötä. Se kuitenkin myöhentäisi tavoitteen toteutumista kahdella vuodella. Esitetty siirtymäaika tarkoittaisi myös sitä, että julkisten palveluntuottajien mukaantulon vaikutukset voitaisiin arvioida ja huomioida suoritemaksujen tasossa maksujen tasoa alentavana tekijänä vasta vuodesta 2028 lukien. Katsomme, että rekisteröintipäätösten hinnoittelua ja yksityisten toimijoiden maksutaakkaa tulee kohtuullistaa jo ennen julkisten tuottajien rekisteröitymisen aloitusta.

Kommenttine esityksen vaikutuksista

Muut kommentit

Esitetyn tilapäisen lainmuutoksen ohella tulee jatkaa kaikkia sellaisia toimia, joilla saadaan lyhennettyä rekisteröintihakemusten käsittelyaikoja hyvän hallinnon vaatimusten mukaisiksi, mukaan lukien valvontaviranomaisten riittävien resurssien turvaaminen. Lisäksi on tarpeen laajemminkin seurata ja arvioida valvontalain säännösten toimivuutta palveluntuottajien ja palveluiden käyttäjien näkökulmasta. Jatkokehittämisen ja seurannan aikana tulee arvioida etenkin sitä, onko kaikki kerättävä tieto asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta tarpeellista käytännön valvontatoiminnassa.

Ehdotetun 3 momentin nojalla toimintansa aloittanutta tai muutoksen toteuttanutta palveluntuottajaa ja sen palveluyksikköä olisi pidettävä valvontalain mukaisesti rekisteröitynä sovellettaessa muuta lainsäädäntöä. Esimerkiksi hyvinvointialue voisi hankkia sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 14 §:n 1 momentin mukaisesti palveluja suoraan ehdotetun 3 momentin perusteella toimintansa aloittaneelta palveluntuottajalta. Hyvinvointialueen velvollisuutena tällöin olisi selvittää, että palveluntuottajalla on ehdotetun säännöksen mukainen oikeus aloittaa palvelujen tuottaminen ennen rekisteröintiä koskevaa päätöstä ja sen perusteella tehtävää rekisterimerkintää. Ehdotetun 3 momentin nojalla tuotettuja terveyspalveluja pidettäisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 35 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna yksityisen palveluntuottajan antamana terveyspalveluna, jonka myynnistä ei mainitun lain 34 §:n 1 momentin perusteella suoriteta veroa. Hali toteaa, että arvonlisäverottomuus tulee vastaavalla tavalla ulottaa koskemaan myös sosiaalihuoltola annettavia palveluita (arvonlisäverolaki 37-38 §).

Lindeberg Laura
Hyvinvointiala HALI ry